

СТРУКТУРА І СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ *GÖNÜL* (ДУША / СЕРЦЕ) У ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

STRUCTURE AND SEMANTICS OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE COMPONENT *GÖNÜL* (SOUL / HEART) IN THE TURKISH LANGUAGE

Сорокін С.В.,

orcid.org/0000-0001-5014-8415

кандидат філологічних наук, професор,

в. о. ректора

Київського національного лінгвістичного університету

Кривенюк Д.І.,

orcid.org/0009-0002-4121-6265

студентка III курсу факультету східної і слов'янської філології

Київського національного лінгвістичного університету

Фразеологія являє собою прошарок мови, в одиницях якого зафіксовано досвід багатьох поколінь, що формувалася протягом сотень, а можливо, й тисяч років. Фразеологія будь-якої мови дає невичерпне підґрунтя для досліджень, саме тому фразеологічні студії тривалий час зберігають й, імовірно, надалі зберігатимуть наукову актуальність. Дослідження фразеологізмів, особливо з погляду їхнього семантичного наповнення і функціонування, дозволяє нам досягати як наукових, так і прикладних, зокрема дидактичних цілей. Недарма ж вивчення фразеологізмів переважно покладається в основу доволі популярних в українському науковому середовищі так званих "концептологічних" студій, спрямованих на виявлення особливостей національного менталітету й мовної свідомості етномовних спільнот. Водночас із дидактичного погляду важливість таких студій полягає в тому, що розуміння семантики й особливостей використання фразеологічних одиниць, без сумніву, являє собою важливий аспект навчання іноземних мов, адже фразеологізми роблять мову яскравішою і влучнішою. В основу представленого дослідження покладено фразеологічні одиниці турецької мови, опорним компонентом яких є лексема *gönül*. Сама по собі лексема *gönül* цікава тим, що вона позначає певний "уявний орган", який є умістилищем почуттів, переважно, але не виключно, позитивних. Методом суцільної вибірки ми уклали корпус фразеологічних одиниць із компонентом *gönül* (корпус склав 75 одиниць: 74 ідіоми / сталих словосполучення і одна приказка у формі речення). Фразеологічні одиниці, що увійшли до корпусу, були піддані аналізу з погляду їхньої структури, і (ключове) – із погляду семантики. У результаті нами було виділено шість семантичних груп, найбільш чисельними з яких є групи на позначення емоційних станів і переживань, а також на позначення кохання і стану закоханості.

Ключові слова: турецька мова, фразеологія, словосполучення, прислів'я, приказки, компонент *душа / серце* (*gönül*).

Phraseology constitutes a layer of language in whose units the experience of many generations has been encoded, formed over hundreds and possibly thousands of years. The phraseology of any language provides an inexhaustible basis for scholarly inquiry; therefore, phraseological studies have long retained, and are likely to continue retaining, their academic relevance. The investigation of phraseological units, particularly from the perspective of their semantic content and functioning, enables the achievement of both theoretical and applied aims, including didactic ones. It is not by chance that the study of phraseological units often underlies the so-called *conceptological* studies widely represented in Ukrainian linguistics, which are aimed at identifying features of national mentality and linguistic consciousness within ethnolinguistic communities. From a didactic perspective, the importance of such studies lies in the fact that understanding the semantics and usage patterns of phraseological units undoubtedly constitutes an essential aspect of foreign language teaching, as phraseology renders language more vivid and expressive. The present study focuses on Turkish phraseological units whose core component is the lexeme *gönül*. This lexeme is of particular interest in that it denotes a certain "imaginary organ" conceived as the locus of emotions, predominantly, though not exclusively, positive ones. Using the method of continuous sampling, a corpus of phraseological units containing the component *gönül* was compiled, comprising 75 units (74 idioms and fixed expressions and one proverb in the form of a sentence). The phraseological units included in the corpus were analyzed in terms of their structural characteristics and, crucially, their semantic properties. As a result, six semantic groups were identified, the most numerous of which are those denoting emotional states and experiences, as well as love and the state of being in love.

Key words: Turkish language, phraseology, word combinations, proverbs, sayings, *soul / heart* (*gönül*) component.

Постановка проблеми. Кожній нації, народу й культурі притаманні свої особливості, маніфестація яких відбувається передусім через мову. Мова є механізмом зберігання й передавання з покоління в покоління досвіду етномовної

спільноти, сформованого протягом багатьох століть. Різноманітний досвід поколінь: практичний, емоційний, релігійний, світоглядний, ціннісний тощо знаходить відбиття насамперед у фразеології. Саме тому фразеологія загалом та її окремі

прошарки й сегменти, так само як й окремі фразеологічні одиниці, уже протягом доволі тривалого часу стають продуктивним об'єктом наукових студій у багатьох методологічних парадигмах мовознавства, вводячи до наукового обігу все нові й нові результати, що виявляють складники мовно-національної свідомості. Водночас фразеологія як об'єкт дослідження є невичерпною, тому фразеологічні дослідження завжди зберігають свою актуальність. Пропонована праця присвячена фразеологічним одиницям із компонентом *GÖNÜL* (ДУША / СЕРЦЕ) у турецькій мові.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначити структурні й семантичні особливості турецьких фразеологічних одиниць (ФО) із компонентом *GÖNÜL* (ДУША / СЕРЦЕ).

Матеріалом дослідження став корпус із 75 ФО із компонентом *GÖNÜL* (ДУША / СЕРЦЕ), відібраних методом суцільної вибірки з фразеологічного словника [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення терміна "фразеологізм" у турецькому мовознавстві пов'язане передусім із працями О. А. Аксой, який розробив класифікацію фразеологізмів і авторству якого належать основоположні для турецької фразеології праці [11], і Ю. З. Бахадинли [12]. Важливими з погляду закладання теоретичних підвалин турецької фразеології є праці М. Хенгірмена, Н. Коча. Серед українських тюркологів питанням фразеології свої праці присвячували І. Покровська, Ю. Оніщенко, Е. Мініахметова та інші науковці. Серед останніх досліджень українських лінгвістів можна зазначити праці М. Якубовської [5], у якій проаналізовано особливості відтворення турецьких прислів'їв українською мовою з урахуванням їхнього семантико-прагматичного навантаження, і Л. Горчинської [1], у якій проведено зіставний аналіз фразеологічних одиниць української і турецької мов із метою виявлення їхніх спільних і відмінних структурно-семантичних характеристик.

Зауважимо, що О. А. Аксой розробив класифікацію фразеологізмів у турецькому мовознавстві й охарактеризував семантичні особливості фразеологізмів. За О. А. Аксоєм, "Фразеологізми – це стійкі сполуки, які в більшості випадків мають відмінне від буквального значення та характеризуються місткою пояснювальною формою" [2, с. 72]. У турецькому мовознавстві, услід за О. А. Аксоєм, для позначення фразеологізмів введено використовувати дві термінологічні дефініції: "*deyim*" (за І. Л. Покровською, фразема [3, с. 114–115]), власне ФО, і "*atasözü*" – прислів'я.

Крім ФО і прислів'їв і приказок, О. А. Аксой зараховує до фразеологізмів парні слова (*ikilemeler*; лексичні повтори), сталі вирази (прокляття, скоромовки, лайливі слова, загадки). Такий самий підхід бачимо в працях переважної більшості турецьких лінгвістів.

Сьогодні в Туреччині спостерігається посилення інтересу до систематизації і тлумачення стійких сполук як носіїв колективного досвіду та архетипних образів. Праці останніх десяти років зосереджуються не лише на описі формальних особливостей, а й на аналізі семантичної мотивації, символізму, метафоричної організації та прагматичних функцій мовних одиниць у повсякденному й літературному дискурсі [7; 9].

Істотною тенденцією є розгляд фразеологізмів як елементів культурного коду, що передають етичні, релігійні, гендерні та соціальні цінності. Наприклад, у праці [10] досліджується педагогічний потенціал прислів'їв у морально-ціннісному вихованні, тоді як у праці [6] увагу присвячено функціонуванню сталих висловів у поетичній традиції османської літератури.

Крім того, останніми роками спостерігається розширення методологічних підходів: активніше використовуються корпусний аналіз, міжмовне зіставлення, когнітивна семантика та прийоми мультимодального навчання [8]. Це дає можливість простежити варіативність уживання прислів'їв і приказок залежно від комунікативної ситуації та соціального середовища, а також формувати нові моделі їх викладання у мовній освіті.

Отже, сучасні дослідження фразеологічної системи турецької мови демонструють рух від описового накопичення матеріалу до інтерпретаційних і міждисциплінарних підходів, що розкривають глибинні культурні й когнітивні механізми формування стійких мовних одиниць.

Виклад основного матеріалу. *Душа* – поняття нематеріальне, абстрактного порядку, яке в багатьох (якщо не в усіх) культурах і мовах перебуває у центрі наївного світогляду етномовної спільноти. Розуміння *душі*, зумовлене передусім релігійно-філософськими віруваннями спільноти, є багатовимірним і містить аксіологічний (ціннісний), релігійний, філософський, етичний аспекти. *Серце*, знову ж таки в абстрактному розумінні, нерідко постає як поняття, змістово наближене, інколи й синонімічне до *душі* [4, с. 296]. У цьому плані цікаве турецьке слово *gönül* – ключовий компонент ФО, що є предметом цієї праці, адже воно репрезентує наївне народне розуміння певного "уявного органу", що сприймається як умі-

стилище почуттів, передусім любові (інколи й нелюбові), місце, де містяться спогади, шана, міркування тощо. Слово *gönül* не має здатності до вербалізації реального органу людського тіла на відміну від слів *kalp* і *yürek*, які позначають *серце* як анатомічний орган (хоча можуть мати й переносне використання), і *can*, яке слугує номінацією *душі* як божественної позаматеріальної сутності, що є джерелом життя.

Вербалізація поняття *gönül* відбувається передусім за допомогою фразеологічних засобів, а кількість фразеологічних одиниць, що містять відповідний компонент, у турецькій мові доволі численна. Дослідження змісту фразеологічних одиниць із компонентом *gönül* дозволяє зрозуміти те, яким чином носії турецької мови (як сьогодні, так і в історичній ретроспективі) оцінюють й інтерпретують багато явищ щоденного життя, передусім в емоційній сфері. Варто зазначити, що наведений вище ряд слів різняться не лише за функціями, але й за походженням: слова *gönül* і *yürek* мають тюркське походження, *kalp* – арабське, *can* – перське. У цьому контексті варто також згадати і лексему перського походження *ciğer*, яка слугує спільним позначенням низки внутрішніх органів (легень, серця, печінки), наприклад: *akciğer* – *легені*, *karaciğer* – *печінка*. У переносному значенні, особливо в поетичних текстах, це слово позначає певне уявне місце, яке є джерелом й умістилищем для почуттів, передусім таких, як смуток, сум, туга.

Лексема *gönül* багатозначна. Якщо ми звернемося до тлумачних словників [14; 15], можемо побачити такі дефініції, синоніми й інтерпретації: *sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. duyguların kaynağı; içeri, yürek, dil, kalp* – джерело почуття любові, бажання, думки, спогаду, пам'яті та ін.; внутрішній світ, серце; *istek* – бажання; *sine* – груди; *sevgi, istek, düşünüş, anma ve hatır gibi kalpte var sayılan duygu kaynağı* – джерело почуттів, як любов, бажання, думка, спогад і спомин, що знаходяться у серці; *istek, arzu* – бажання. До ряду повних або часткових синонімів лексеми *gönül* можна зрахувати такі слова: *can* (душа), *ruh* (дух), *dil* (душа), *kalp* (серце), *sine* (душа, серце), *hatır* (пам'ять), *iç* (внутрішнє єство), *içeri* (внутрішнє єство), *duygu* (почуття), *aşk* (кохання, любов), *sevgi* (кохання, любов), *huzur* (почуття спокою).

Структурні характеристики ФО з компонентом GÖNÜL. Із 75 ФО, що становлять матеріал нашого дослідження, до категорії словосполучень належать 74 одиниці; ще один фразеологізм за структурою являє собою речення. Спираючись на частиномовну належність ФО зі

структурою словосполучень ми виділили чотири групи словосполучень за характером стрижневого компонента: дієслівні, іменникові, прикметникові і прислівникові. Найбільш численну групу становлять дієслівні фразеологізми: до них належить 41 ФО; до іменникових – вісімнадцять ФО. Серед досліджених нами 75 фразеологізмів шістнадцять утворено конструкцією відносного ізафету. Іншою структурною характеристикою деяких фразеологізмів є використання спонукального стану (таких ФО дванадцять) і зворотного стану (шість ФО).

Семантичні характеристики ФО з компонентом GÖNÜL. Укладений нами шляхом суцільної вибірки корпус із 75 фразеологізмів (див. Додаток 1) з компонентом GÖNÜL ми розділили на шість семантичних груп: 1) фразеологізми на позначення емоційного стану й переживань людини (25 одиниць); 2) фразеологізми, пов'язані з почуттям кохання і романтичними стосунками (23 одиниці); 3) фразеологізми на позначення бажань і намірів (14 одиниць); 4) фразеологізми на позначення щедрості, доброзичливості (11 одиниць); 5) фразеологізми на позначення рис характеру й темпераменту (8 одиниць); 6) фразеологізми про духовні й моральні цінності (4 одиниці).

Першою, і найбільшою, семантичною групою, яку ми виділили, є група фразеологізмів на позначення емоційного стану й переживань людини. Оскільки семантика лексеми *gönül* особлива тим, що характеризує внутрішній емоційний світ людини, кожна фразеологічна одиниця описує позитивний чи негативний емоційний стан. Загалом група складається із 25 фразеологізмів, які можна розділити на позитивні (*gönül ferahlığı, gönül rahatlığı, gönül tokluğu, gönül okşayıcı, gönül eğlencisi, gönlü gözü açılmak* тощо; переклад й українські еквіваленти наведено в Додатку 1 цієї статті) і негативні (*alçak gönüllülük, gönlü bulanmak, gönlü çökmek, gönlü kalmak, gönlü kararmak, gönlü kırılmak, gönül darlığı, gönül yarası* тощо).

Друга за чисельністю група включає 23 ФО, які мають семантику, що позначає почуття кохання, безпосередньо дію *кохати* чи стан закоханості (наприклад, *gönlü akmak, gönlü çelirmek, gönlü kaymak, gönlünü çeltmek, gönlünü kaptırmak, gönlü takılmak, gönül kaptırmak, gönül bağlamak* тощо). До цієї ж групи ми зараховуємо ФО, які позначають стан, протилежний кохання, наприклад, зникнення або брак кохання (*gönülünden irak olmak, gönlü ile oynamak*), а також ФО на позначення осіб, пов'язаних із почуттям кохання і романтич-

ними стосунками (*ayran gönüllü, gönül maskarası, gönül dilencisi, gönül avcısı* тощо).

Третьою є група із чотирнадцятьох фразеологізмів, які позначають намір або бажання людини виконувати певну дію (наприклад такі ФО: *canı gönülden, gönlünden kopmak, gönlü olmak, gönlü çekmek, gönül hoşluğuyla / rızasıyla, gönlüne göre, gönlü razı olmamak, gönüllü gönülsüz* тощо). Крім того, три фразеологічні одиниці характеризуються семантикою "обдумування / обмірковування" певного бажання серед них: *gönlünden geçirmek, gönlünden geçmek, gönül gezdirmek*.

Наступна за чисельністю семантична група складається з одинадцятьох ФО, які пов'язані з такими характеристиками людини як щедрість, доброзичливість і великодушність (*gani gönüllü, geniş gönüllü, gönlü bol / gani, gönlü gözü gani, gönlü zengin, gönül eri* тощо).

У групі фразеологізмів на позначення рис характеру і темпераменту людини є фразеологічні одиниці, які вже були віднесені до інших груп, як-от: *gönül eri, geniş gönüllü, gönlü bol* тощо, які позначають щедрість як характерну рису людини. Водночас, фразеологізм *gönlü kara* позначає людину з поганим характером (*чорна душа*). Загалом ця семантична група складається із вісьмох ФО.

Останньою, шостою, групою є ФО, у яких ідеться про духовні й моральні цінності. Всього у цій групі є чотири одиниці (наприклад, *Senin gönlün döndü ile döne, benim gönlüm inek ile danada*).

Варто також зазначити про те, що в кількох випадках можемо спостерігати концептуальний незбіг у турецьких фразеологізмах із компонен-

том GÖNÜL і фразеологізмах, які на перший погляд мали би бути прямим еквівалентом при перекладі. Так, ФО *gönülden kopmak* (досл.: *відірватися від серця*) у турецькій мові має значення дати щось від щирого серця, від душі; ФО *gönlünü akıtmak* (*виливати душу*) має значення закохатися, втратити голову від кохання.

Висновок. У результаті дослідження корпусу із 75 ФО з компонентом *gönül*, відібраних методом суцільної вибірки, ми визначили, що 74 фразеологічних одиниць мають структуру словосполучення, а одне – структуру речення. За частиномовною належністю ФО зі структурою словосполучення дієслівними є 41 фразеологізм, іменниковими – вісімнадцять, прикметниковими – тринадцять. За частотністю використання граматичних форм встановлено, що шістьнадцять ФО мають форму відносного ізафету, дванадцять містять афікс спонукального стану, шість – пасивного стану.

У процесі дослідження семантичних особливостей ми виокремили шість груп: 1) фразеологізми на позначення емоційного стану й переживань людини (25 одиниць); 2) фразеологізми, пов'язані з почуттям кохання і романтичними стосунками (23 одиниці); 3) фразеологізми на позначення бажань і намірів (14 одиниць); 4) фразеологізми на позначення щедрості, доброзичливості (11 одиниць); 5) фразеологізми на позначення рис характеру й темпераменту (8 одиниць); 6) фразеологізми про духовні і моральні цінності (4 одиниці). Перспективи подальших досліджень полягають у його поширенні на інші групи фразеологізмів, передусім тих, що містять компоненти-соматизми й змістово наближені до них лексеми.

ДОДАТОК 2. Корпус ФО з компонентом *gönül*:

№	турецький фразеологізм	український відповідник
1	2	3
1	<i>alçak gönüllü</i>	скромний, невибагливий
2	<i>ayran gönüllü</i>	непостійний (у почуттях), легковажний, той, у кого сім п'ятниць на тижні, вітрогон / вітряний, той, що швидко захоплюється й так само швидко холоне
3	<i>canı gönülden (canı yürekten)</i>	від щирого серця, щиро, безкорисливо
4	<i>gani gönüllü</i>	щедрий, великодушний, добросердний, людина з великим серцем
5	<i>geniş gönüllü</i>	великодушний, щедрий, добросердний; терпимий, поблажливий
6	<i>gönlü akmak (-e)</i>	прикипіти серцем, сильно закохатися, втратити голову від кохання
7	<i>gönlü bol</i>	щедрий, великодушний, добросердний, з великим серцем
8	<i>gönlü bulanmak (-den)</i>	1) бути засмученим / роздратованим, бути ображеним, засоромитися / переживати душевний дискомфорт, мати внутрішнє неспокійне почуття; нудити; гидувати; мати камінь на серці; 2) засумніватися, запідозрити
9	<i>gönül / gönlü çekmek (-e)</i>	бути закоханим; дуже сильно хотіти, прагнути, жадати

1	2	3
10	gönlü çelinmek	спокуситися, піддатися спокусі, захопитися (чим); обманюватися (повіривши гарним словам)
11	gönlü çökmek	впасти духом, бути пригніченим, засмутитися, втратити надію
12	gönlü gözü gani	щедрий, великодушний, добросердний
13	gönlü ile oynamak	водити за носа (у любовних стосунках), грати почуттями, маніпулювати почуттями, обдурювати в коханні
14	gönlü kalmak (-de)	1) тужити, сумувати (за ким / чим), не могли відпустити; 2) брати близько до серця
15	gönlü kara	зла людина / зла душа, підла / заздрісна / недобра людина, той, хто має чорну душу / чорне серце, лихий на серце, людина злої вдачі
16	gönlü kararmak	зневіритися, впасти духом, впасти у відчай, засмутитися, впасти в розпач, втратити інтерес до життя, бути пригніченим
17	gönlü kaymak (-e)	відчути раптову, несподівану симпатію, прихильність або закоханість (до когось); закохатися, втратити голову (через почуття), сильно прив'язатися, захопитися кимось/чимось
18	gönlü kırılmak	засмутитися, образитися, розчаруватися
19	gönlünden geçirmek	замислити (що), мати намір (до чогось), уявляти, приміряти на себе; мати внутрішнє переживання, переживати (щось)
20	gönlünden geçmek	спастися на думку, промайнути (про думку); сподіватися, захотіти
21	gönlünden kopmak	зробити щось від щирого серця, зробити / дати від душі
22	gönlüne doğmak	відчути серцем, передчувати
23	gönlüne göre	як душа забажає
24	gönlünü çelmek / avlamak / kapmak (-nin)	зачарувати, звабити когось, заволодіти серцем
25	gönlünü etmek / yapmak (-nin)	догодити комусь, завоювати чиєсь серце
26	gönlünü hoş etmek (-nin)	підбадьорити когось, зробити приємність, потішити душу
27	gönlünü (gönül) kaptırmak (-e)	віддати серце, закохатися, прив'язатися; захопитися чимось / кимось
28	gönlünü karartmak	зневіритися, впасти духом, втратити надію, поринути у смуток
29	gönlünü kırmak; gönül kırmak / yıkmak	ранити душу, образити когось; завдати душевного болю / душевної рани, розбити серце
30	gönlünün dumeni bozuk olmak	бути нестійким, непостійним у почуттях, не знати чого хочеш
31	gönlünü pazara çıkarmak	відкрито виявляти почуття, вивертати душу напоказ, робити себе вразливим у коханні, відкрито демонструвати свої емоції, не приховувати своїх намірів
32	gönlünü serin tutmak / gönlünü ferah tutmak	бути спокійним, зберігати спокій
33	gönlü olmak (-e)	бажати, хотіти, мати намір / прагнення, душею лежати до чогось
34	gönlü razı olmamak (-e)	не погоджуватися, не лежить серце, не мати охоти, залишатися незадоволеним
35	gönlü takılmak (-e)	зацікавитися, припасти до душі, запасти в душу, сподобатися; емоційно прив'язатися, закохатися
36	gönlü (gönlü gözü) tok	нежадібний, невибагливий, задоволений тим, що має, скромний у потребах, не зажерливий, той, хто не заглядає на чуже
37	gönlü zengin	багатий / щедрий душею, доброзичливий, щирий
38	gönül açmak	радіти, розвеселитися, відкритися серцем / душею, поділитися щирими почуттями, отримати душевне полегшення
39	gönül akıtmak	закохатися, втратити голову (від кохання)
40	gönül / gönlünü almak (-nin)	втішити, порадувати
41	gönül avcısı	серцеїд, ловелас, спокусник
42	gönül bağı	душевний зв'язок, емоційний зв'язок, прихильність
43	gönül bağlamak (-e)	прикипіти серцем, відчути прихильність, прив'язаність, полюбити

44	gönül belası	сердечна мука, любовне страждання, любовні муки
45	gönül birliği	єдність душ, згода, душевна єдність, душевна гармонія, глибока душевна симпатія
46	gönül borcu	моральний обов'язок, вдячність
47	gönül borçlusu	той, хто має моральний обов'язок / зобов'язаний / вдячний
48	gönül bulandırmak	нудити, викликати огиду; псувати настрої, засмучувати, дратувати
49	gönül darlığı	неспокій, смуток, тривога, пригніченість, душевний тягар, внутрішнє занепокоєння
50	gönülden çıkarmak gönülden çıkarmamak	забути, викреслити, викинути з серця, забути / відпустити почуття, перестати любити, звільнитися від емоційної прив'язаності не могли забути, зберігати в серці, залишатися вірним почуттям, пам'ятати з любов'ю або ніжністю
51	gönülden irak olmak	охолонувати (у почуттях), втратити прихильність, перестати любити, віддалитися емоційно
52	gönül dilencisi	той, хто шукає уваги / любові, людина, що постійно шукає уваги / прихильності, людина, нав'язлива у своїх почуттях
53	gönül eğlencisi	розрада серця, забавка для душі
54	gönül / ya da gönlünü eğlendirmek	розрадити, розважити душу, потішити себе, приємно проводити час
55	gönül eri	людина доброї душі, шляхетна людина
56	gönül ferahlığı	полегшення на душі, душевний спокій
57	gönül gezdirmek	фліртувати, загравати, крутити роман (без серйозних намірів)
58	gönül hoşluğuyla / rızasıyla	з доброї волі, охоче
59	gönül indirmek	зволити (прийняти когось, погодитися тощо), ставитися поборливо, (перен.) спуститися (до чийогось рівня), знизити планку, удостоїти уваги
60	gönül ister (isterdi) ki	хотілося б, щоб...
61	gönül işi	сердечна справа, любовна справа
62	gönül koymak (-e)	ображатися, затаїти образу, взяти близько до серця, сердитися мовчки, мати на когось образу
63	gönüllü gönülsüz	неохоче, без великого бажання, через силу, з примусу
64	gönül maskarası	той, хто ганьбиться через любовні пригоди, посміховисько через почуття, іграшка в коханні, той, кого водять за ніс у коханні, жертва власних почуттів
65	gönül okşamak	лестити, потішати самолюбство, приємно тішити душу, робити комусь приємно (словами)
66	gönül okşayıcı	бальзам на душу, приємний, втішний, той, що гріє серце, улесливий
67	gönül rahatlığı	внутрішній спокій, спокій на душі, чисте сумління
68	gönül tokluğu	душевне задоволення, внутрішня задоволеність, уміння задовольнятися тим, що є
69	gönül vermek (-e)	віддати серце (комусь), покохати, щиро захопитися
70	gönül yapmak	задобрити, умилювати, помиритися / налагодити стосунки, загладити провину, завоювати прихильність; підлещуватися, пом'якшити серце
71	gönül yarası	душевна рана, рана на серці, глибокий душевний біль, любовна рана
72	gönül yıkmak	образити, завдати душевної рани, глибоко скривдити, поранити почуття, розбити серце
73	gönlü gözü açılmak	немов світ побачити, прозріти, (перен.) відкрити очі ("наче очі відкрилися")
74	gözü gönlü tok	нежадібний, невибагливий, задоволений тим, що має, скромний у потребах, не зажерливий, той, хто не заглядає на чуже
75	Senin gönlün döndü ile döne, benim gönlüm inek ile danada	<i>Твоя душа лежить до красунь, а моя — до корів і телят</i> (іронічна приказка про різні вподобання людей)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горчинська Л. В. Фразеологізми української та турецької мов: спільне та відмінне. *Вісник Вінницького національного технічного університету. Гуманітарні науки*. 2022. № (4). С. 45–52.
2. Оніщенко Ю. О. Класифікація турецьких фразеологізмів за їх функціонально-стилістичними характеристиками. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені М. Гоголя*. 2016. № 1. С. 71–76.
3. Покровська І. Л. Критерії класифікації фразеологізмів у працях турецьких лінгвістів. *Сходознавство*. 2007. № 38. С. 114–118.
4. Прудникова Т. І. Душа, серце, розум: особливості концептуалізації. *Учені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія "Філологія. Соціальні комунікації"*. 2011. Том. 24 (63). № 1. Частина 1. С. 295–299.
5. Якубовська, М. І. Відтворення турецьких прислів'їв українською мовою: семантико-прагматичний аспект. *Східноєвропейський журнал лінгвістичних студій*. № (2). С. 91–98.
6. Efe Z. Şeyhülislâm Kemâl Paşazâde Divanı'nda atasözleri, deyimler ve halk söyleyişleri. *Turkish Studies*. 2020. Sayı 15(4). S. 215–233.
7. Gökkaplan Y. Atasözleri ve deyimlerde akıl kavramı. *Dil Araştırmaları*. 2022. Sayı. 31, S. 71–96.
8. Kaban A. Atasözü ve deyimlerin çoklu ortam materyalleriyle öğretimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 2020. Sayı 8(4). S. 1092–1110.
9. Kemiksiz Ö. Türkiye Türkçesindeki atasözü ve deyimlerde geçen özel adlar üzerine inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 2022. Sayı 49. S. 223–245.
10. Yıldırım B., Yıldırım N. H. Türk atasözlerinde pedagojik anlamlar ve kullanımı. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 2023. 14(2), 45–57.

ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА:

11. Aksoy Ö. A. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. Cilt 1. İstanbul : İnkılâp Yayınevi, 2013. 486 s.
12. Bahadınlı Y. Z. Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları. İstanbul : Yuva Yayınları, 1994. 287 s.
13. Püsküllüoğlu A. Türkçe Deyimler Sözlüğü. Ankara : Arkadaş Yayınları, 2017. 848 s.
14. Türkçe Sözlük. Ankara : Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1998, 25
15. Yeni Türkçe Sözlük. İstanbul : Papatya Yayınları, 2004, 574

Дата першого надходження рукопису до видання: 06.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025